

աւելի ուժեղ և գիտակից տողեր իբրեւ նոր Սիւմանթոյ մը, քան հեշտաբեր արաբական ծուխը կամ Չախսէի արիւնոտ թափօրը:

Նոյնը աւելի իրաւունքով պէտք է ըսել իր բանաստեղծութեանց վերջին զրուագի մասին, ուր հոգեբանական խոր քննութիւն չկայ, այլ արտաքին շարժումներ և զարմանքի հարցումներ. իր զրուութեան մէջ չէ տեսած մեր ազգային կենսական վիճակը, մեր գաղափարներուն և յոյսերուն բախումը Բարիզի տխուր իրականութեան հետ: Վերջապէս այս անարին մարտիրոսութիւնը զինքը չէ հետաքրքրած և կը խոստովանի թէ չէ ուսումնասիրած և չի գիտեր: Մինչդեռ լայն վրձինով մը պէտք էր փակել իր ճամբորդութիւնը փոխանակ փետտուած հաւի պէս անբարոյ պառաւի մը ձեռքն իյնալու:

Ոստանիկի զարգացումը միջազգային գոյն մը չունի և կամ գէթ անոր ցոլացումը չկայ իր երկին մէջ. իրեն կը պակասին բառերու ընտրութիւնը, ոճի պարզութիւնը և գաղափարներու դասաւորումը. արդէն բառամթերքը աղքատ է, և աշուղական ուղղութեամբ գրելը այդ տկարութիւնը կը մատնէ: Ակնյայտնի կը տեսնուի նաեւ իր կրած ազդեցութիւնը հայ հեղինակներէ. Չարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի»-ն ամբողջութեամբ ձուլուած է հայրենակարօտ մասերուն մէջ, իսկ բովանդակ զիրքը կը հետեւի Ա. Իսահակեանի հետքերուն՝ թէ զգացումի և թէ պատկերներու մէջ:

Սակայն «Արեւելքէն Արեւմուտք»-ի մէջ կայ եզակի խորք մը, ինքնուրոյն թարմութիւն մը և աւանդական եղած բանաստեղծական ասացուածքներէ ձերբազատուելու ճիգ մը՝ որ ցոյց կու տայ հեղինակին իսկական շնորհը ու տաղանդ ունենալը:

Բառամթերքի աղքատութեան քով՝ լեզուի խեղճութիւնը, անկանոն քերականութիւն: Ապագան պիտի քննադատէ նաեւ Ոստանիկի քերթողական թուլութիւնը՝ որուն այնքան ալ նպաստաւոր չէ արեւել-

լահայ մեր բարբառը, որ եթէ լաւ չմշակուի՝ թափթփուկ միջնադարեան գոյն կու տայ բանաստեղծութեան:

Ինչ որ էական է՝ տաղանդ և ներշնչում՝ Ոստանիկի քով լիութիւն կայ և ան իր չնչին թերութիւններով հանդերձ սահմանուած է ըլլալ մեր կարկառուն դէմքերէն մին:

Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԻԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՏՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

Սշխարհիքէզ Բալամթարի.
Երեւան, 1931, Պետհրատ:

Հեղինակը կամ աւելի ճիշտ խմբագրողն եղած է Աշխարհիքէզ Քալանթար՝ հմուտ և տաղանդաւոր գիտնականը, որ Հայ Հն. Պահ. Ժողովի քարտուղարն է միանգամայն:

Գործս աւելի լաւ է նկատել տեղեկագիր մը, ուր ամփոփ կերպով կը գծուի հնախոյզական աշխատութեանց պատմութիւնը Խորհրդային Հայաստանի մէջ: Այս Գանձնախումբը պետական հաստատութիւն մըն է Լուսժողովուարին ենթակայ: Ա. Քալանթար կը տեղեկագրէ Գանձնախումբի պեղման, հնութեանց և յիշատակարաններու պահպանման, վերականգնման աշխատութեանց վրայօք, զորս ան կատարած է Խ. Հայաստանի մէջ 1920-1930 տարիներու ընթացքին:

Արտասահմանի հայութեան գիտական և հետաքրքիր դասակարգը կրնայ կատարեալ և ամփոփ գաղափար մ'ունենալ, այս պրակին ընթերցումով, գիտական գիտերուն և հետախուզութեանց մասին՝ որոնք Հայաստանի մէջ կատարուած են, և հնախօսական-պատմական հանգամանք ունին:

Հրատարակութիւնը արտատպում մ'է: Դժբախտաբար տպագրութիւնը խեղճ է և թուղթը հասարակ:

Իսկ իբր գլխաւոր գիտողութիւն հայագիր բառերն են որոնց թարգմանիչ հայերէն գեղեցիկ բառերն ունինք: Նախ

կովտե բառը՝ որուն աւելի հաճելի գանազան բառերն ունինք հայերէն: Գ. էջին մէջ կուտուրայ (մշակոյթ), որգան (մարմին), դեկրետ (հրամանագիր), իսկ անդին՝ տեխնիկական և սիստեմատիկ բառերն Ա. Քալանթարինը չեն, այլ պետական հրամանագրէն առաջ բերուած: Հրատարակութեան մէջ դժբախտաբար դիւրաւ կարելի է գտնել կոմիտէի, ֆունկցիաների, մշակուած պլան (ծրագիր), տեխնիկական, տեսաւրագիտներով, սիստեմատիկ, minimumը կոնկրետ (նուազագոյնը հաստատուն), պրոպագանդ, եքսպոսիցիա, ռեզիստանցիան, եստամպահանում, հիւրողիք, պալեոլիթին, տրեպանացիա, եստամպաթ, կլասիկ տիպ, ֆրեսկոներ, պալեոնտոլոգիական, պլիոցեն, զիպսից, տեխնոլոգիայի լաբորատորիաներ, ցեմենտ,

եվոլուցիան, կորպուս, կուլ, տոպոկրաֆիան, ևն. ևն.:

Չարմանալի է որ ազնիւ հեղինակը այս ամենուն ալ կամ գոնէ մեծ մասին հայերէն բուն բառերն ալ գործածած է անդ՝ այլուր: Ասիկա խրտչեցնող բան է, որ գոնէ Հայաստանի մշակոյթով զբաղող պետական մարմնի մը քարտուղարէն չի սպասուիր, մանաւանդ երբ այդ քարտուղարը Աշխարհիքէզ Քալանթարի նման մեծ կարողութեամբ իրապէս գիտնական հայորդի մըն է:

Այս պարագան Հայաստանի կրթութեամբ ու մշակոյթով զբաղողներուն ու շարժութեան կը յանձնեմ. թերութիւն մը՝ զոր դիւրաւ կարելի է սրբագրել քիչ մը ջանքով:

Ուիլիթա Գամգաս

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻ ՄԸ ԳԻՒՏԸ

Սօֆիա հրատարակուող պուլկարերէն «Պատկերազարդ Շարաթներ»-ը իր Դեկտեմբեր 11-թիւով կը խօսի նոր գիւտի մը մասին, որուն հեղինակն է պուլկարահայ երիտասարդ մը, Պ. Հենրիկոս Անդրէաս Յակոբեան, որ երկու տարի առաջ աւարտեց Վենետիկի Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանը:

Պ. Հ. Յակոբեանի կատարած գիւտը օղասայլ մ'է, որ շարժման մէջ կը զրուի հեծնողին ոտքերուն ուժովը: Մեքենային կառուցուածքը հիմնուած է լծակներու

դրութեան (*sistema delle leve*) վերաբերեալ Արքիմեդէսի սկզբունքին վրայ: Բարձրացուցիչ ուժը և կառքին օղին մէջ մնալը կ'ապահովուին երկու պտուտակներով՝ որոնք մէկ վայրկեանի մէջ 1000-2200 շրջան կ'ընեն:

Տեսական հաշիւներուն համաձայն՝ 12 ձիու ուժի կը հասնի կառքին կարողութիւնը:

Կառքը կոչուած է «Օդային երկանի»:

Պրանսական Տուն մը առաջարկած է գնել մեքենային մենաշնորհը (*brevet*):

Յ. ԵՐԵՄԵԱՆ

